

Matkailututkimus 11: 2, 119–122
(2015)

©Suomen matkailututkimuksen seura

Puheenvuoroja

Matkailualan asiantuntijuuden kehittyminen Lapin yliopiston matkailututkimuksen opinnoissa ja oppimisympäristössä – ajatuksia pro gradu -tutkielman pohjalta

Miia Savolainen

*Lapin yliopisto, Matkailualan tutkimus-
ja koulutusinstituutti (MTI)*

Muuttuva työelämä haastaa matkailualan korkeakouluopetuksen

Käsittelen puheenvuorossani muuttuvaa työelämää ja sen tuomia tulevaisuuden haasteita matkailualan opetus suunnitelmatyölle. Lisäksi tarkastelen, millaiset tekijät Lapin yliopiston matkailututkimuksen oppiaineen oppimisympäristössä ja kulttuurissa ovat edistäneet tai estäneet opiskelijoiden matkailualan asiantuntijuuden kehittymistä. Matkailualalla eri työnkuvat ovat muuttuneet enemmän tieto- ja taitointensiviksi. Poikkitieteellistä osaamista vaaditaan yhä enemmän, mutta samalla vaaditaan erityisosaamista tietyltä osa-alueelta. Toisaalla leikataan työpaikkoja ja toisaalla niitä vapautuu suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle. Uusien työntekijöiden on pakkava eläkkeelle jääneiden osaaminen ja samalla vastattava muuttuvan työelämän tuomiin haasteisiin. Tulevaisuuden ja nykypäivän asiantuntijatyö on symbolianalyttistä työtä, jossa ei suoraan tehdä tuotteita tai palveluita, vaan ongelmia ratkaistaan käsittelemällä symbolista informaatiota (Stanciulescu & Bulin, 2012; Tynjälä, 1999, s. 162; Tynjälä, 2008). Tämä vaatii myös matkailualan asiantuntijoilta kykyä tiedon löytämiseen, muokkaamiseen, soveltamiseen ja uuden tiedon luomiseen. Näiden lisäksi työelämässä vaaditaan hyviä yhteistyö-, ryhmätyö- ja kommunikaatiotaitoja, kykyä päätöksentekoon ja kykyä kestää paineita ja epävarmuutta. Myös johtamis-, kommunikointi-, suunnittelu- ja ongelmaratkaisutaitoja sekä itsesäätelytaitoja tarvitaan yhä enemmän. (Costa, Carvalho, Cacador & Breda, 2012; Rodríguez-Antón, Alonso-Almeida, Andrada & Pedroche, 2013; Tribe, 2002; Wang, Ayres & Huyton, 2010; Zehrer & Mössenlechner, 2009.)

Monipuolisemman osaamisen vaatimukset luovat paineita matkailualan koulutuksen kehittämiseen, jotta alalle saadaan laadukasta ja osaavaa työvoimaa. Tiedon tarpeen ja tiedon määrän nopea kasvu sekä tiedon laajeneminen yliopistojen ulkopuolelle ovat lisänneet korkeakoulutetun työvoiman tarvetta työelämässä. Ongelmana on, että korkeakoulutuksen kehittäminen ei ole pysynyt vauhdissa mukana. Perinteiset opetuskäytännöt tai opetussisällöt eivät välttämättä ole enää optimaalisia nykyajan työelämää ajatellen. Voidaankin kysyä, kykeneekö Suomen korkeakoulujärjestelmä vastaamaan työelämän tuomiin muutoshasteisiin. Ovatko opetuksessa sovellettavat menetelmät ajan tasalla? Rakentuuko opiskelijoille niiden kautta tarvittava matkailualan asiantuntijuus? Myös tutkintojen pituus matkailualan eri koulutusasteilla, valmistumisajat ja koulutuspaikkojen leikkaukset ovat olleet Suomessa esillä viime vuosina. Matkailualan korkeakoulutuksen tulee vakuuttaa päättävät elimet tutkintojen tärkeydestä ja tutkintojen laadusta, jotta jatkossa koulutukseen ja sen kehittämiseen saadaan lisää resursseja.

Matkailualan asiantuntijuuden rakentuminen matkailututkimuksen oppimisympäristössä

Edellä todetut haasteet koskevat myös Lapin yliopiston matkailututkimuksen koulutusta, joka juhli lukuvuonna 2014–15 20-vuotista taivaltaan. Miten täyttää samanaikaisesti opiskelijoiden, matkailualan ja muiden akateemisten sidosryhmien tarpeet sekä tarjota laadukasta ja akateemiset standardit täyttävää opetusta?

Pääaineena ja tutkimusalana matkailututkimus on kohtalaisen nuori, mutta omasta näkökulmastani matkailututkimuksen opetus on ollut laadukasta ja mielenkiintoista. Opiskeluaikoinani opiskelijoiden kahvipöytäkeskusteluissa nousi kuitenkin esille joitakin kehittämistarpeita opintojamme kohtaan. Tästä kumpusi inspiraatio pro gradu -tutkielmaani. Pyrin tutkielmassani selvittämään, millaiset tekijät Lapin yliopiston matkailututkimuksen pääaineen oppimisympäristössä ovat vaikuttaneet estävästi tai edistävästi opiskelijoiden oppimiseen ja sitä kautta matkailualan asiantuntijuuden kehittämiseen. Tavoitteenani oli tuoda opiskelijoiden ääni kuuluviin ja tuottaa tutkimustietoa, jota voidaan hyödyntää matkailualan koulutuksen kehittämisessä. Lisäksi tutkimukseni tuo uutta näkökulmaa matkailualan opinnoista kasvatustieteellisen tutkimuksen piiriin. Vastaavanlaista tutkimusta matkailualan eri koulutusasteilta on tehty Suomessa vain vähän.

Tutkielmani teoriapohja rakentui tilannesidonnaisen oppimiskäsityksen pohjalle. Sen mukaan ihminen on sidottu siihen kulttuuriin, aikaan, paikkaan ja tilanteeseen, jossa oppiminen tapahtuu. (Tynjälä, 1999, s. 16–22.) Tarkastelin tutkimuksessani oppimista ja asiantuntijuuden kehittymistä oppimisympäristön ja kulttuurissa vaikuttavien tekijöiden näkökulmasta. Osana tutkielmani teoriapohjaa esittelin eri tutkijoiden käsityksiä matkailualan asiantuntijatyössä tarvittavista taidoista. Näiden lisäksi tarkastelun kohteena olivat opetussuunnitelman eri tasot, joiden avulla selvitin, ovatko oppimista ja asiantuntijuuden kehittymistä edistäneet tai estäneet tekijät ilmenneet kirjoitetussa, toteutetussa vai piilo-opetussuunnitelmassa.

Tutkimukseni aineisto muodostui seitsemästä matkailututkimuksen pääaineopiskelijalle tehdystä teemahaastattelusta, jotka analysoin teoriaohjaavan sisällönanalyysi-

sin avulla. Analyysi osoitti, että oppimisympäristö ja sitä ympäröivän kulttuurin eri tekijät vaikuttavat merkittävästi matkailututkimuksen opiskelijoiden oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittymiseen. Tutkimustulosteni mukaan opiskelijat kokivat asiantuntijuutta ja oppimista edistäviksi tekijöiksi monet opetusmenetelmät, kuten esseet, kenttämatkat, ryhmätyöt ja muut omaa ajattelua kehittävät kirjalliset tehtävät. Opetuksen sisältö ja opetusmateriaali koettiin osittain vanhentuneeksi ja epäjohdonmukaiseksi tai koettiin, että sisällöissä oli painotettu asioita väärässä suhteessa. Tulokset toivat myös esiin opetushenkilökunnan arvostuksen puutteen matkailualaa ja alan yliopistotutkintoa kohtaan. Tämä heijastuu opiskelijoiden mielestä opetukseen ja heikentää sitä kautta opiskelijoiden motivaatiota ja ammatillisen itsetunnon kehittymistä. Matkailututkimuksen pääaineessa vallitsee kuitenkin avoin ja lämminhenkinen ilmapiiri, joka kannustaa opiskelijoita palautteen antamiseen.

Tutkimukseni tulokset antoivat käsitystä siitä, millaisia oppimista ja asiantuntijuutta estäviä ja edistäviä tekijöitä Lapin yliopiston matkailututkimuksen opinnoissa ja oppimisympäristössä vallitsee. Opetussuunnitelmaa on kuitenkin uudistettu paljon vuosien varrella, eikä tutkimukseni vielä kerro, miten uusin opetussuunnitelma korjaa todettuja puutteita.

Koulutuksen suunnittelussa korostetaan nykyään työelämälähtöisyyttä, jota opiskelijat kaipasivat myös lisää opintoihin. Työelämän muutokset tuleekin ottaa opetussuunnitelmatyössä yhä enemmän huomioon, jotta alalle saadaan osaavaa työvoimaa. Yhtä tärkeässä asemassa ovat opiskelijoiden kokemukset opinnoista ja oppimisympäristöstä. Laadukas opetussuunnitelmatyö voi mennä hukkaan, mikäli opiskelijoiden näkökulmaa oppimista estävistä tai edistävästä tekijöistä ei oteta riittävästi huomioon. Jotta matkailualan opetus olisi maassamme yhä laadukkaampaa niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin, opiskelijoiden näkökulmat tulisi ottaa vahvemmin mukaan tutkimukseen ja matkailualan opetuksen kehittämistyöhön.

Pro gradu -tutkielma on saatavilla Lauda-julkaisuarkistosta osoitteessa <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-201406171281>

Lähteet

- Costa, C., Carvalho, I., Cacador, S. & Breda, Z. (2012). Future higher education in tourism studies and the labor market: Gender perspectives on expectations and experiences. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 12, 70–90.
- Rodríguez-Antón, J. M., Alonso-Almeida, M. d. M., Andrada, L. R. & Pedroche, C. M. (2013). Are university tourism programmes preparing the professionals the tourist industry needs? A longitudinal study. *Journal of Hospitality, Leisure and Sport & Tourism Education*, 12, 25–35.
- Stanciulescu, G. C. J. & Bulin, D. (2012). Shaping tourism higher education curriculum-strategy to develop skills for tomorrow's jobs. *Procedia Economics and Finance*, 3, 1202–1207.
- Tribe, J. (2002). The philosophic practioner. *Annals of Tourism Research*, 29, 338–357.
- Tynjälä, P. (1999). Konstruktivistinen oppimiskäsitys ja asiantuntijuuden edellytysten rakentaminen koulutuksessa. Teoksessa A. Eteläpelto & P. Tynjälä (toim.), *Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulmia* (s. 160–179). WSOY.
- Tynjälä, P. (2008). Työelämän asiantuntijuus ja korkeakoulupedagogiikka. *Aikuiskasvatus*,

28, 124–127.

- Wang, J. & Ayres, H. & Huyton, J. (2010) Is tourism meeting the needs of the tourism industry? An Australian case study. *Journal of Hospitality & Tourism education*, 22, 8–14.
- Zehrer, A. & Mössenlechner, C. (2009). Key competencies of tourism graduates: The employers' point of view. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 9, 266–287. doi:10.1080/15313220903445215